

Vergaderjaar 2008–2009

31 924 X

Jaarverslag en slotwet Ministerie van Defensie 2008

Nr. 7

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 9 juni 2009

De vaste commissie voor Defensie¹, heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Defensie over het Rapport van de Algemene Rekenkamer bij het Jaarverslag Ministerie van Defensie 2008 (kamerstuk 31 924 X, nr. 2).

De minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 9 juni 2009. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Baalen

De griffier van de commissie,
De Lange

¹ Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Poppe (SP), Van Baalen (VVD), voorzitter, Çörüz (CDA), Ferrier (CDA), Van Velzen (SP), Blom (PvdA), ondervoorzitter, Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Griffith (VVD), Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA), Irrgang (SP), Knops (CDA), Willemse-van der Ploeg (CDA), Jacobi (PvdA), Boekestijn (VVD), Brinkman (PVV), Voorde-wind (CU), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Thieme (PvdD), Bilder (CDA) en Peters (GL).
Plv. leden: Lempens (SP), Van der Vlies (SGP), Polderman (SP), Van Beek (VVD), Haverkamp (CDA), Ormel (CDA), De Wit (SP), Roefs (PvdA), Wolbert (PvdA), Smeets (PvdA), Arib (PvdA), Blok (VVD), Omtzigt (CDA), Roemer (SP), Jonker (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Samsom (PvdA), Van der Burg (VVD), Wilders (PVV), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Van der Ham (D66), Teeven (VVD), Ouwehand (PvdD), Uitslag (CDA) en Vendrik (GL).

1

In hoeverre is in de huidige situatie sprake van een professioneel risico-management bij het invoeren van het ERP-systeem en zo ja, hoe ziet dat er dan uit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik naar de rapportage over het Programma SPEER (Kamerstuk 31 460, nr. 6). In de hoofdstukken V en VI van deze rapportage wordt ingegaan op de risico's en de wijze waarop deze worden beheerst.

2

Waarom is het beheer van de verplichtingen en uitgaven bij het Commando Luchtstrijdkrachten nog steeds niet op orde? Kunnen daarvoor specifieke oorzaken worden aangewezen?

Het als «onvoldoende aangemerkte beheer van verplichtingen en uitgaven bij het CLSK is voornamelijk het gevolg van afwijkingen van interne regelgeving. Oorzaken hiervan zijn een nog onvoldoende kennis van deze regelgeving, het opleidingsniveau van het personeel, de procesafstemming met andere defensieonderdelen en de administratieve discipline. Daarnaast heeft de invoering van FINAD een verdere verbetering van het beheer in 2008 in de weg gestaan. In het kader van het Verbeterplan Financieel Beheer zijn maatregelen genomen om het beheer op een hoger niveau te brengen en te houden.

3 t/m 5

Zal Defensie doorgaan met de inzet van tijdelijke ondersteuningsteams, aangezien de kwaliteit van het materieelbeheer na het vertrek daarvan verminderd is?

Wat was de kwaliteit van het materieelbeheer direct voorafgaande aan het vertrek van de tijdelijke ondersteuningsteams?

Waarom is besloten te stoppen met de inzet van tijdelijke ondersteuningsteams (ROOT)? Op welk moment was dat?

Defensie heeft vanaf 2006 bij elke rotatie van de missie in Uruzgan een ondersteuningsteam ingebracht en zal dit tot het einde van de missie volhouden. Het Rotatie Ondersteuningsteam (ROOT) ondersteunt een ordelijke overdracht van materieel bij de rotatie van eenheden. Een belangrijk deel van de werkzaamheden bestaat uit het op orde brengen van de materieeladministraties. De constatering van de Rekenkamer dat de kwaliteit van het beheer na een rotatie verminderde, vooral als gevolg van operationele inzet, is voor Defensie reden om extra logistieke functionarissen uit te zenden. Hierdoor wordt verwacht dat het materieelbeheer ook gedurende een uitzendperiode op een voldoende niveau kan blijven.

6

In de Audit Actielijst 2009 wordt bij de onderdelen 1 t/m 5 gesproken over «geen ordelijk beheer». Welke consequenties kan dit hebben voor de uitvoering van de betreffende Defensieonderdelen (bijv. uitvoering crisis-beheersingsoperaties) op termijn?

De onvolkomenheden bij het financieel beheer hebben geen rechtstreekse gevolgen voor de taakuitvoering van de defensieonderdelen. Dit laat onverlet dat in algemene zin de bedrijfsvoering op orde moet zijn om de taakuitvoering, ook voor de langere termijn, te waarborgen.

7

Wat is de reden dat het Financieel beheer baten-lastendienst Bedrijfsgroep IVENT en de Voorraad – en materieelbeheer baten-lastendienst Bedrijfs-groep IVENT zo veel beter resultaat heeft geboekt dan bijv. het Financieel

Administratiesysteem FINAD, de Financiële administratie (registratieverplichtingen) enz.?

De tabel op pagina 19 van het rapport van de Rekenkamer geeft de gevolgen van geconstateerde onvolkomenheden voor de verschillende beleidsartikelen weer.

Bij een onvolkomenheid van een systeem dat door heel Defensie wordt gebruikt, heeft dit gevolgen voor veel van de verschillende beleidsartikelen. De onvolkomenheden bij het interne beheer van de bedrijfsgroep IVENT hebben alleen gevolgen voor deze bedrijfspgroep.

8

Worden maatregelen genomen om te zorgen dat Defensie in de toekomst de Europese aanbestedingsregels beter zal naleven?

Om het aantal Europese aanbestedingsfouten te beperken is met ingang van 2008 het toezicht op aanbestedingen aangescherpt. Alle dossiers die Europees moeten worden aanbesteed zijn onderworpen aan nauwgezet financieel toezicht. Indien een uitzonderingclausule op de Europese regelgeving wordt ingeroepen wordt het dossier daarnaast nog eens voorgelegd aan een bij de aanbestedende dienst daartoe specifiek aangewezen deskundige. Pas nadat deze deskundige de onderbouwing heeft getoetst en akkoord bevonden en de controllers in het kader van voorafgaande financiële toetsing hun appreciatie hiervan hebben gegeven, wordt tot aanbesteding overgegaan.

9 en 10

Hoe verklaart u dat uit de steekproef van de Auditdienst Defensie van ongeveer 1100 verplichtingen blijkt dat bij ongeveer een vijfde van de gecontroleerde posten (22%) een afwijking van de interne regelgeving is geconstateerd?

Hoe verklaart u dat uit de steekproef van de Auditdienst Defensie van 670 betalingen blijkt dat bij 33% van de gecontroleerde posten een afwijking van interne regelgeving is geconstateerd?

Bij de verplichtingen waren de belangrijkste kwalitatieve tekortkomingen: het te laat vastleggen van de verplichting in de administratie, het ontbreken of achteraf uitvoeren van voorafgaand financieel toezicht, contractvorming achteraf en geen zichtbare concurrentiestelling in de uitvoering van de verwervingsprocedure. De geconstateerde onvolkomenheden zowel bij de verplichtingen als bij de betalingen hebben dan ook betrekking op het niet geheel of niet juist doorlopen van alle processtappen.

Deze geconstateerde afwijkingen van de interne regelgeving hebben echter niet geleid tot onrechtmatige verplichtingen of betalingen. In 2009 zullen er wederom verbeteringen in het proces worden doorgevoerd.

11

Hoe verkrijgt de Algemene Rekenkamer (ARK) informatie over het materieelbeheer in bijv. Uruzgan?

De Rekenkamer kan op basis van de Comptabiliteitswet inzage vragen in controlerapporten van de Auditdienst Defensie (ADD). Op grond van afspraken tussen Defensie en de Rekenkamer worden de controle-rapporten van de ADD, nadat deze zijn vastgesteld, door Defensie aangeboden aan de Rekenkamer zonder dat de Rekenkamer daarom hoeft te verzoeken.

12

Kan de stelling dat het materieelbeheer bij crisisbeheersingsoperaties verbeterd is overeind gehouden worden in het licht van de kritiek van de ARK dat de maatregelen in de praktijk onvoldoende zijn om het beheer tijdens een missie voldoende op orde te houden, dat het beeld van het materieelbeheer in Afghanistan over de afgelopen jaren wisselend is en er bij sommige processen sprake is van een achteruitgang?

In 2008 is een aantal maatregelen in gang gezet om de uitvoering van het materieelbeheer te verbeteren en in overeenstemming te brengen met de bijzondere omstandigheden. Deze verbetering verloopt met kleine stapjes. Het betreft een versterkte aandacht voor het belang van een goede overdracht, de ondersteuning door een Rotatie Ondersteuningsteam (ROOT), de uitbreiding van het aantal logistieke functionarissen en de versterking van het bewustzijn bij commandanten.

13

Is niet ook het tekort aan munitie een ernstige zorg (terwijl dat toch ook een duidelijke relatie heeft met de kwaliteit van het «Defensieproduct»)? Hoe ernstig zijn de gevolgen van het tekort aan munitie voor eenheden die oefenen in Nederland? Hoeveel minder wordt er door die eenheden geschoten dan eigenlijk noodzakelijk zou zijn als voorbereiding op uitzending naar Afghanistan?

Ja, het tekort aan sommige munitiesoorten is een punt van zorg. Voor de eenheden die in Nederland aan het opwerken zijn, betekent het tekort dat de schietvaardigheden op individueel, groeps- en pelotonsniveau kunnen worden onderhouden maar dat de schietoefeningen op compagniesniveau en hoger onder druk staan. Overigens krijgen de eenheden die zijn aangewezen om naar Afghanistan te gaan, prioriteit bij de verdeling van de oefenmunitie. Daardoor kunnen deze eenheden zich zo goed mogelijk voorbereiden. In 2008 zijn extra middelen aan de defensiebegroting toegevoegd om onder meer deze problematiek versneld op te lossen (€ 30 miljoen).

14

Wat wordt gedaan aan de verbetering van het beheer van crypto-apparatuur en van crypto-publicaties?

Cryptomiddelen krijgen bij Defensie veel aandacht. De bedrijfsgroep IVENT voert de regie over het beheer van alle cryptomiddelen van Defensie. Er zijn twee soorten cryptomiddelen te onderscheiden, te weten de feitelijke cryptoapparatuur en de sleutelmiddelen die als cryptosleutel voor de apparatuur dienen. Er zijn inmiddels centrale richtlijnen vastgesteld voor de verwerving, de beveiliging en het beheer van cryptomiddelen. De invoering van een geautomatiseerd registratiesysteem voor het beheer is momenteel in volle gang, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de uitzendingen. Naar verwachting zal dit registratiesysteem in het laatste kwartaal van 2009 binnen de gehele defensieorganisatie zijn ingevoerd. Het beheer van cryptosleutels is het goed op orde. Belangrijkste verbeterpunten zijn op dit moment nog de administratie van apparatuur en het uitvoeren van voldoende inspecties.

15

Hoe gevaarlijk is het niet voldoen van de opslag van munitie aan de gestelde eisen?

Bij de in 2008 uitgevoerde controles zijn beleggingsovertredingen geconstateerd. Deze zijn direct na constatering gecorrigeerd. De overtredingen

waren vooral van administratieve aard en hebben niet geleid tot een verhoogd risico.

Er zijn inmiddels maatregelen genomen om dergelijke overtredingen in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen, en indien ze er toch zijn ze snel op te sporen en te corrigeren. Dit proces wordt actief ondersteund door het ingevoerde geautomatiseerde «Warehouse Management Systeem».

16

Wat is de oorzaak van het feit dat het beheer van de centrale voorraad bij het Pacer-Amstel-project (levensduurverlengend onderhoud F-16) niet voldoende ordelijk en controleerbaar is?

Het project Pacer Amstel betreft onderhoud voor het behouden van de levensduur van de F-16. De hiervoor benodigde materialen werden in pakketten geleverd aan het projectbureau. Dit bureau voerde ook het beheer over de pakketten. Bij het beheer van de pakketten werden geen voorraadinspectieplannen gehanteerd. Met het voltooiën van het project Pacer Amstel eind 2009 zullen de pakketten zijn verbruikt.

17

Wat zijn de consequenties voor de Staatsveiligheid en de openbare door de onvoldoende conditie van NAFIN, die tevens dienst doet als ruggengraat van het C2000-communicatienetwerk?

De Rekenkamer doelt in de betreffende passages op de risico's ten aanzien van de beschikbaarheid van netwerkdiensten. Bij het project OEVER, dat door de bedrijfsgroep IVENT wordt uitgevoerd om de technische NAFIN-ruimtes op het vereiste niveau te krijgen, zijn extra maatregelen getroffen om deze risico's zoveel mogelijk te verminderen. Zo worden de vijf belangrijkste ruimten in 2009 met prioriteit op orde gebracht (Fase I). Verder worden de verbindingen doorlopend gemonitord, en is er een storingsdienst die permanent beschikbaar is om eventuele klachten of storingen aan het netwerk te verhelpen. Op deze wijze is de beschikbaarheid van NAFIN, en daarmee ook het C2000 netwerk, geborgd.

18

Is het niet onvermijdelijk dat bij Defensie sprake is van een (het) «grote aantal voorziene projecten»?

Het verbeterplan «Professionaliseren Materieelbeheer Defensie» is opgedeeld in vijf deelprogramma's en drie themaprogramma's. Deze programma's leiden tot ongeveer 200 activiteiten in de komende vijf jaar. Deze activiteiten hebben over het algemeen geen eigen projectorganisatie. Zij worden bestuurd binnen de respectievelijke deel- en themaprogramma's.

19

Is er in 2008 ten opzicht van 2007 een stijging of daling van externe inhuur geweest en kunt u hier gedetailleerde cijfers over geven?

De uitgaven voor inhuur zijn als volgt verdeeld over de artikelen en de baten-lastendiensten:

Bedragen x € 1 000

Artikel	Bedrag
Uitvoeren crisisbeheersingsoperaties	2 091
Commando zee strijdkrachten	773
Commando land strijdkrachten	3 579
Commando lucht strijdkrachten	12 188
Commando Koninklijke marechaussee	5 251
Defensie Materieelorganisatie	29 835
Commando Dienstencentra	81 561
Algemeen (Bestuursstaf)	6 647
Baten-lastendiensten	74 563
Totaal	216 488

In 2008 is het verantwoordingscriterium voor externe inhuur gewijzigd waardoor de cijfers van 2007 niet vergelijkbaar zijn met de cijfers van 2008. Of de kosten voor externe inhuur zijn gestegen dan wel gedaald is niet met zekerheid vast te stellen.

20

Welke mogelijkheden ziet u voor het maximaal voldoen aan de wensen van de ARK wat betreft de presentatie van doelstellingen, prestaties en middelen?

De relatie tussen beleidsdoelstellingen, prestaties en middelen wordt zoveel mogelijk per beleidsartikel zichtbaar gemaakt. Een rechtstreekse koppeling van operationele doelstellingen en budgetten is echter niet altijd mogelijk. Dat komt omdat de begroting is ingedeeld op basis van organisatiedelen en niet naar beleidsmatige thema's. De beleidsprioriteiten die in de beleidsagenda staan, raken alle defensieonderdelen en het is niet altijd mogelijk om de budgetten van beleidsprioriteiten uit te splitsen per beleidsartikel.

21

Kunt u helder en duidelijk in een overzicht aangeven waar de € 371 miljoen aan opbrengsten gerealiseerd door overtollig materieel af te stoten uit bestaat?

Het behelst voornamelijk opbrengsten van termijnbetalingen van in eerdere jaren gesloten contracten. Het betreft € 27 miljoen van Griekenland (S-fregatten Treslong en Almonde), € 150 miljoen van Duitsland en Portugal (Orion-vliegtuigen), € 8 miljoen van Letland (mijnenjagers), € 69 miljoen van België (M-fregat), € 45 miljoen van Canada (tanks) en € 42 miljoen van Chili (F-16 vliegtuigen en M- en L-fregatten). Het resterende bedrag van € 30 miljoen bestaat voor een groot gedeelte uit opbrengsten van in 2008 gesloten contracten, waaronder € 15 miljoen van Portugal (tanks). Daarnaast betreft het een relatief klein bedrag uit opbrengsten van openbare verkoop van niet-strategisch materieel.

22

*Waarom zullen voorlopig «geen nieuwe initiatieven worden ontplooid» ten aanzien van het materieelbeheer in Afghanistan?
Bent u wel bereid maatregelen te nemen tegen de door de ARK geconstateerde achteruitgang in de processen m.b.t. het materieelbeheer in Afghanistan?*

De uitspraak dat «geen nieuwe initiatieven worden ontplooid» moet worden gezien met het oog op de voorbereidingen voor *redeployment*. Dit zal in 2010 een omvangrijke operatie worden waarbij de schaars beschikbare capaciteit van Defensie intensief zal worden ingezet. Indien

nodig zullen op het gebied van materieelbeheer aanvullende maatregelen worden genomen Zie ook het antwoord bij vraag 12.

23

In hoeverre zijn de door u gestelde prioriteiten voldoende voor de beheersing van het lopende materieelbeheer? Zijn er geen ernstige tekortkomingen t.a.v. «tracking and tracing»?

De genomen maatregelen en de gestelde prioriteiten zijn voldoende voor een goed materieelbeheer. Zie ook de antwoorden bij vraag 12 en vraag 22. *Tracking and tracing* zal mede in het kader van het programma «Professionalisering Materieelbeheer Defensie» worden ingezet als een operationele proef bij de *redeployment* in 2010. Een opzet voor *tracking and tracing* wordt momenteel ontwikkeld.